

Prava djece u Bosni i Hercegovini i dalje se krše, a broj slučajeva čak u porastu

# Siromaštvo i institucionalni nedostaci povećavaju ranjivost djece

W

Marija Medić Bošnjak

Prava djece u Bosni i Hercegovini i dalje se krše, a različiti su oblici kršenja tih prava, od vršnjačkog i nasilja u obitelji do uskraćivanja socijalnih prava djece. Ako je suditi po broju žalbi, kršenje prava čak je u porastu.

Odjel za praćenje ostvarivanja prava djece pri Institutiji ombudsmana za ljudska prava BiH prošle je godine zaprimio 231 žalbu, što je u odnosu na prethodnu godinu povećanje za 12 žalbi. Žalbe građana odnose se na rad obrazovnih ustanova, prosvjetnih inspekcija, pedagoških zavoda, centara za socijalni rad, centara za mentalno zdravlje, sudova, tužiteljstva i zdravstvenih ustanova.

## Utjecaj siromaštva

Ombudsmanima se rijetko obraćaju djeca, pa su registrirana samo dva predmeta u kojima se kao podnositelji žalbi javljaju djeca. U 27 predmeta ombudsmani BiH uputili su preporuke (u 2022. godini 24 preporuke), od čega je 10 preporuka u potpunosti realizirano, četiri nisu realizirane, dok je u povodu četiri preporuke ostvarena suradnja, a na devet upućenih preporuka nije bilo odgovora nadležnih tijela. Preporuke su se odnosile na ostvarivanje prava djeteta u obrazovanju, zdravstvenoj i socijalnoj zaštiti, kao i na ostvarivanje prava djeteta na zaštitu od nasilja i na što učinkovitije postupke nadležnih u zaštiti prava djeteta

ILUSTRACIJA



**VRŠNJAČKO NASILJE** poprima mnoge oblike, a predmeti u Institutiji ombudsmana upućuju na to da ga i djeca i roditelji doživljavaju na različite načine

koja su ugrožena ili prekršena uslijed visokokonfliktnih rastava - navode ombudsmani u svom godišnjem izvješću. Ombudsmani BiH smatraju da je krajnje vrijeme da se uspostave alimentacijski fondovi u Republici Srpskoj i Federaciji BiH kako bi se zaštitilo prava djece čiji roditelji ne izvršavaju svoju roditeljsku obvezu i ne doprinose uzdržavanju djeteta.

Također upozoravaju da siromaštvo dovodi do socijalne isključenosti djece, što za posljedicu ima nedostupnost obrazovanju, zdravstvenoj zaštiti, značajnijoj afirmaciji potencijala djece i nemogućnosti zaposlenja njihovih roditelja. Sve to može

dovesti i do tzv. transgeneracijskog siromaštva, odnosno reprodukcije siromaštva u okviru iste obitelji. Uočavaju, kažu, kako ne postoje nova istraživanja o siromaštvu djece u Bosni i Hercegovini, ali je neosporno da siromaštvo podrazumijeva život i odrađanje djece bez pristupa bitnim resursima čija je uloga presudna za njihov razvoj. Posljedice odrađanja u siromaštvu teško su popravljive jer utječu na ekonomske, kognitivne, zdravstvene i socijalno-emocionalne aspekte razvoja djece.

Centri za socijalni rad ključne su ustanove u sustavu socijalne brige za djecu. Pružanje mjera i usluga

socijalne i obiteljsko-pravne zaštite građanima, u skladu sa svojim mogućnostima i kapacitetima, osigurava se neposredna zaštita pojedinaca i obitelji, koji se nalaze u stanju socijalne potrebe. To je posebno značajno kada su u pitanju djeca u stanju potrebe za socijalnom, institucionalnom, izvaninstitucionalnom i svakim drugim oblikom zaštite, zbog čega djelovanje centra mora biti u skladu s pozitivnim zakonskim propisima, kontinuirano i učinkovito u najboljem interesu djeteta. Ombudsmani BiH smatraju da se i dalje moraju jačati kapaciteti centara za socijalni rad u Bosni i Hercegovini,

člajenje njihov značaj u zaštiti prava djeteta.

U pogledu zaštite djece bez roditeljske skrbi ombudsmani BiH upozoravaju da u Bosni i Hercegovini i dalje postoje ustanove u kojima je smješten velik broj djece i da je nužno ubrzati procese deinstitutionalizacije i transformacije ustanova.

## Uloga ombudsmana

Nužno je razmotriti sve oblike pomoći i podrške udomiteljima i udomiteljstvo dodatno promovirati, s posebnim naglaskom na potrebu za specijaliziranim udomiteljskim obiteljima za djecu s problemima u ponašanju i poteškoćama u razvoju. Posebnu zabrinutost ombudsmani BiH izražavaju zbog činjenice da je zabrinjavajuće mali broj djece posvojen. Ombudsmani BiH primjećuju da su tijekom 2023. godine primili veći broj žalbi koje se tiču prava djece s poteškoćama u razvoju i ostvarivanju prava na obrazovanje, ali i u ostvarivanju drugih prava. Upravo bi zbog toga svi nadležni morali posvetiti veću pozornost problemima ove djece u svim segmentima života, posebno u oblasti zdravstvene i socijalne zaštite i u obrazovanju. Vršnjačko nasilje poprima mnoge oblike, a predmeti u Institutiji ombudsmana upućuju na to da ga i djeca i roditelji doživljavaju na različite načine jer se drugačije definiraju granice prihvatljivog ponašanja. - Vrijeme je za širu društvenu akciju koja podrazumijeva postojanje jasnih vlastitih politika i smjernica (protokola) obrazovnih institucija kako bi se djecu zaštitilo od vršnjačkog nasilja i osiguralo stalni savjetodavni rad s djecom te nadzor nad djecom, uz ostvarivanje kvalitetne suradnje s roditeljima djece. Škola se ne može niti treba sama nositi s problemima i svakodnevnim izazovima u radu s djecom, ali, kao institucija koja prva prepoznaje i uočava zabrinjavajuću okolnost, ima obvezu uključiti druge relevantne čimbenike u rješavanje problema - upozoravaju ombudsmani.